

Колектив авторів:

Харитонов Євген Олегович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: інтродукція, п. 1.1 (у співавторстві з Харитоновою О. І.); п. 1.2.

Харитонova Олена Іванівна — доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 1.1 (у співавторстві з Харитоновим Є. О.); п. 1.3.

Беляков Костянтин Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач наукового відділу теорії, історії та філософії інформаційного права Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України: п. 2.2 (у співавторстві з Шопіною І.М.).

Булеца Сібілла Богданівна — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет»: п. 5.1.

Голубева Неллі Юрійівна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.1.

Кізлова Олена Сергіївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного та господарського права й процесу Міжнародного гуманітарного університету: п. 4.4.

Коссаk Володимир Михайлович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного права та процесу Львівського національного університету імені Івана Франка: п. 1.5.

Подцерковний Олег Петрович — доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 2.4.

Савчин Михайло Васильович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Ужгородського національного університету: п. 2.1.

Сафончик Оксана Іванівна — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 6.1.

Шопіна Ірина Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ: п. 2.2 (у співавторстві з Беляковим К.І.).

Давидова Ірина Віталіївна — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.2.

Харитоновна Тетяна Євгенівна — доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 7.1.

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 5.2 (у співавторстві з Берназ Д.В.).

Глиняна Катерина Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 6.2.

Калітенко Оксана Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.2.

Колодін Денис Олексійович — кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету цивільної та господарської юстиції, доцент кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.1 (у співавторстві з Федоровим В.А.).

Кривенко Юлія Василівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.4 (у співавторстві з Адаховською Н.С.).

Мазуренко Світлана Вікторівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 5.3.

Матійко Микола Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 1.4.

Мартинюк Едуард Іванович — кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету історії та філософії Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова: п. 2.3 (у співавторстві з Никитченко О.Е.).

Некіт Катерина Георгіївна — кандидат юридичних наук, доцент, докторант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 2.5.

Никитченко Олена Едуардівна — кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури гуманітарного факультету, Одеського національного політехнічного університету: п. 2.3 (у співавторстві з Мартинюком Е.І.).

Омельчук Олександр Сергійович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.5.

Ткалич Максим Олегович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Запорізького національного університету: п. 4.6 (у співавторстві з Толмачевською Ю.О.).

Токарева Віра Олександрівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.3.

Федоров Валентин Андрійович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.1 (у співавторстві з Колодіним Д.О.).

Фасій Богдан Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.2.

Чванкін Сергій Анатолійович — кандидат юридичних наук, доцент, голова Київського районного суду м. Одеси, голова Асоціації слідчих суддів України: п. 7.2.

Адаховська Надія Сергіївна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.4 (у співавторстві з Кривенко Ю.В.).

Берназ Дмитро Васильович — викладач кафедри тактико-спеціальної вогневої та фізичної підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ: п. 5.2 (у співавторстві з Берназ-Лукавецькою О.М.).

Толмачевська Юлія Олегівна — аспірант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.6 (у співавторстві з Ткалич М.О.).

ЗМІСТ

ІНТРОДУКЦІЯ	
ПАНДЕМІЯ: ПРАВО ОСОБИ ЧИ ПРАВО ДЕРЖАВИ	9
РОЗДІЛ І	
ПРИВАТНА ОСОБА ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ПАНДЕМІЇ	16
1.1. Людина, громадянин, приватна особа	16
1.2. Приватна особа і приватні/цивільні та публічні/адміністративні засоби досягнення мети карантину	27
1.3. Адміністративно-правові засоби впливу на поведінку приватної особи в умовах карантину	39
1.4. Функціональні аспекти цивільного та приватного права під час пандемії	50
1.5. Реалізація суб'єктивних цивільних прав особи в умовах пандемії	65
РОЗДІЛ ІІ	
ПРОБЛЕМА ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	78
2.1. Суспільний інтерес як критерій обмеження прав людини та боротьба із пандемією	78
2.2. Інформаційна гігієна під час карантину: правовий вимір	99
2.3. Свобода релігії в умовах пандемії	119
2.4. Карантинні заходи у розрізі економічних свобод та конституційних засад підприємництва	137

2.5. Особливості захисту права приватної власності в умовах надзвичайного стану: аналіз практики ЄСПЛ	152
--	-----

РОЗДІЛ III

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА І ПАНДЕМІЯ	167
--	------------

3.1. Особисті немайнові права особи в період пандемії: проблеми забезпечення	167
3.2. Окремі проблеми захисту персональних даних в умовах пандемії	179
3.3. Зловживання цивільним правом та право на інформацію	194
3.4. Реалізація права на освіту в умовах пандемії	204

РОЗДІЛ IV

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ	218
--	------------

4.1. Оголошення карантину у зв'язку із пандемією як форс-мажорна обставина	218
4.2. Електронні договори в умовах карантину	228
4.3. Розсуд при здійсненні цивільних прав в умовах пандемії	239
4.4. Орендні відносини в період пандемії	249
4.5. Житлові відносини і карантин	262
4.6. Права спортсменів і кіберспортсменів в умовах пандемії	276

РОЗДІЛ V

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	287
--	------------

5.1. Договір керованого доступу в умовах пандемії: переваги та недоліки	287
5.2. Особливості надання медичних послуг в умовах пандемії	302
5.3. Примусове ліцензування в сфері інтелектуальної власності щодо лікарських засобів: світовий досвід	312

РОЗДІЛ VI	
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	
ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	329
6.1. Окремі аспекти дистанційного укладення та припинення шлюбу в період пандемії	329
6.2. Захист прав дитини в умовах пандемії	344
РОЗДІЛ VII	
ПРОБЛЕМИ НОТАРІАЛЬНОЇ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	354
7.1. Проблеми вчинення нотаріальних дій під час карантину	354
7.2. Відправлення правосуддя в умовах запровадження карантину	364
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	373

ІНТРОДУКЦІЯ ПАНДЕМІЯ: ПРАВО ОСОБИ ЧИ ПРАВО ДЕРЖАВИ

Поняття «пандемія COVID-19» брутално і стрімко увійшло в наше життя. Після того, як спалах коронавірусу SARS-CoV-2, що викликає захворювання COVID-19, був вперше помічений у китайській провінції Хубей наприкінці 2019 року, зараження цим вірусом було зафіксовано у більш ніж 130 країнах світу, включаючи Україну. З 11 березня Всесвітня організація охорони здоров'я визнала поширення хвороби — пандемією. Глава ВООЗ Тедрос Аданом Гебреїсус заявив, що пандемія COVID-19 прискорюється з експоненційною швидкістю. На перші 100 тис. випадків пішло 67 днів. На другу 100 тис. пішло 11 днів. На треті 100 тис. пішло всього 4 дні. Четверті 100 тис. зайняли всього 2 дні. На його думку, без агресивних запобіжних дій у всіх країнах мільйони можуть померти.¹

За той час, що триває COVID-19, у житті людства відбулися суттєві зміни, які торкнулися майже усіх аспектів буття людства. Пов'язана з цим криза зумовила необхідність перегляду характеру стосунків людей у різних сферах буття, ставлячи під сумнів навіть такі, здавалось би, стійкі тренди як євроінтеграція, міжнародний розподіл праці, ринків, глобалізація тощо.

¹ Глава ВООЗ: пандемія коронавірусу прискорюється з експоненційною швидкістю. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1860252-glava-vooz-pandemiya-koronavirusu-priskoryuyetsya-z-eksponentsiynoyu-shvidkisty>

Варто зауважити, що публіцисти та експерти вбачають у пандемії та встановленнях у зв'язку з нею карантинів як негативну, так і позитивну сторону.

Других набагато менше, однак їхня позиція часом виглядає доволі аргументованою. Так, журналіст Іван Верстюк вважає, що «криза, викликана пандемією коронавірусу, привчить нас до думки, що рівність можливостей — це ключовий посил сучасної демократії, а коронавірус, який приніс нам кризу, змусить переосмислити всю нинішню систему капіталізму. Обґрунтовуючи цю тезу, він зауважує, що пандемія коронавірусу зрівняла людей у їхніх базових можливостях і прагненнях. Вона всіх оселила на якийсь час у спільну комунальну квартиру, а тому коронавірус виглядає як старий, переконаний соціал-демократ, що ідеологічно сформувався на дискусіях у загально-доступній пресі. Все це виглядає, на його думку, як перезапуск нашого розуміння того, що таке капіталізм і що таке демократія. Коли італійський лікар в Мілані вибирає, кому з пацієнтів він надасть дефіцитний апарат штучної вентиляції легень, він має бути демократом. Він не може рятувати 40-річних за рахунок 80-річних. Йому хочеться врятувати всіх, хто захворів на covid-19. Це — ключовий посил демократії. Отже, демократія — це про те, щоб врятувати від бід всіх, хто цього потребує. Звісно, можна розділити суспільство на окремих фізичних осіб і порухувати їхній внесок у ВВП, у податковий прибуток держави та інші економічні індикатори. Але це буде стара картинка з 19 століття, яка призвела до кризи елітарності, виходом з якої стали дві світові війни минулого століття.²

Позитивну сторону у кризі, викликаній пандемією вбачає і Тимофій Милованов, котрий зауважує, що у будь-якій пристойній бізнес-школі вчать, що криза — час можливостей.

² Верстюк І. Несподіваний урок коронавірусу. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/koronavirus-v-ukrajini-urok-yakiy-var-to-zapam-yatati-ostanni-novini-50080416.html>